

სიმართლისმთქმელობის პრინციპი ჟურნალისტიკაში

ნათია ჯიქია, ნუნუ ჩარკვიანი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: natia.jikia@atsu.edu.ge

Nunu.charkviani@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2023.30.27>

ჭეშმარიტება და სიმართლე ჟურნალისტურ სფეროში სხვადასხვა სიბრტყეზე მდებარეობს, სიმართლე არის ნაწილი პოტენციური სიმართლისა, რომელიც ჟურნალისტის წინაშე მთელი სისავსით იშლება. ჟურნალისტის პირად ალღოსა და ინტუიციაზე, პროფესიულ ყნოსვაზეა დამოკიდებული ის, თუ როგორ მოგვაწოდებს ის პოტენციურ სიმართლეს, როგორ და რა ხერხით შეაკოწიწებს, რა ფაქტებს შეარჩევს საილუსტრაციოდ და რამდენად აღსაქმელი იქნება მის მიერ გადმოცემული ჭეშმარიტება. ეს უკვე წმინდა პროფესიული შემოქმედების, ჟურნალისტური ხელოვნების სფეროა. სიმართლე ანუ ჭეშმარიტება - ეს ერთ-ერთი პოსტულატია ჟურნალისტურ მოღვაწეობაში. ჟურნალისტური ეთიკის ირგვლივ არსებულ მთელ ლიტერატურაში სიმართლე - ჭეშმარიტება არის თემა, რომელზეც ყოველთვის ხაზგასმით საუბრობენ და მუდმივად ყურადღების ცენტრშია. თუმცა მედაღს ორი მხარე აქვს და უნდა ითქვას ისიც, რომ არსებობენ ჟურნალისტები, რომლებიც არ ღებულობენ საკუთარ თავზე პასუხისმგებლობას, რომ იყონ ჭეშმარიტების ერთგულნი. სწორედ, ამ ტენდენციის თავიდან ასაცილებლად და იმისათვის, რომ ჟურნალისტიკა ემსახურებოდეს სიმართლისმთქმელობას, მსოფლიოს ჟურნალისტთა ასოციაციები, გაერთიანებები, კერძო რედაქციები თუ სახელმწიფო დოტაციაზე მყოფი საინფორმაციო საშუალებები თავისი ეთიკური კოდექსის უმთავრეს მოთხოვნად ჭეშმარიტების სამსახურს მიიჩნევენ. არის კი ჭეშმარიტება სიმართლის ტოლი? რას ვგულისხმობთ საზოგადოდ ამ ტერმინის მიღმა? შეიძლება ამბავი აუცილებლად იყოს მართალი, თუკი რაიმე მოვლენის შემადგენელი ფაქტები არის სიმართლე და შეეფერება ჭეშმარიტებას? შეუძლია თუ არა ჟურნალისტს, რომ გადასცეს სიმართლე, როგორც სასამართლო მოწმემ? უგულვებელყოფს თუ არა ჟურნალისტი ტექსტში წყაროს სახელს, მის ვინაობას? ციტირებს თუ არა იგი კონტექსტის გარეშე, გადმოსცემს თუ არა ის მტკიცებულებას პერიფრაზით? არის თუ არა ეს სწორი ციტირება? განეკუთვნება თუ არა სიმართლეს ის, რაც უკვე ითქვა? თუ ის ასევე მოგვითხრობს იმასაც რაც არ თქმულა? არის თუ არა ჭეშმარიტება მთელი სიმართლე ან ნაწილი სიმართლისა? არსებობს თუ არა ჭეშმარიტება ფაქტის ჭეშმარიტების მიღმა? აი, ყველა ის საკითხი, რომელიც გვაინტერესებს ჩვენ, როგორც მეცნიერ მკვლევარებს.

საკვანძო სიტყვები: სიმართლე, პოტენციური სიმართლე

გაზეთის რედაქტორთა ამერიკული ორგანიზაცია - Society of Newspaper Editors (SNF) და მისი გაზეთი „ჟურნალიზმის ქვემეხები“ მკვეთრად მიჯნავენ ინფორმაციულ რეპორტაჟსა და შეხედულებას ერთმანეთისაგან. ამასთან, უპრიანი იქნებოდა გაგვეხსენებინა მასობრივი ჟურნალისტიკის გავრცელებული ლოზუნგი, რომელიც XX საუკუნის 30-იან წლებში ცნობილ სარეკლამო სლოგანად იქცა: „შეხედულება არ არის ფაქტი“ („News not views“).

ამერიკის პროფესიონალ ჟურნალისტთა ასოციაციამ - „სიგმა დელტა ჩიმი“ - (Sigma Delta Chi) 1987 წელს მიიღო 16 პუნქტიანი კოდექსი, რომლის მე-8 პუნქტად გამოტანილია ასეთი მტკიცებულება: „ჭეშმარიტება არის ჩვენი წარმატების ულტიმატუმი და ჟურნალისტთა მოვალეობაა სიმართლის სამსახური“. იმავე კოდექსის მე-12 მუხლი უფრო აკონკრეტებს ზემოაღნიშნული ქვეპუნქტის შინაარსსა და მნიშვნელობას: „სათანადო პრაქტიკა იძლევა ნათელ კონტრასტს საინფორმაციო გადაცემებსა და შეხედულებათა შთაბეჭდილებებს შორის, საინფორმაციო გადაცემები უნდა იყოს თავისუფალი გავლენისა და შეხედულებებისაგან, რათა ასახოს საკითხის ყველა მხარე. ამერიკის მასმედიის თვალში „ვამინგტონ პოსტი“ თავის ეთიკურ პრინციპებში ჭეშმარიტების პრინციპს ასეთი სახით ეხმაურება: „გაზეთი ვალდებულია მიაწოდოს საზოგადოებას მთელი სიმართლე იმ ზომით, რისი ათვისებაც მას შეუძლია ძირითად წამყვან მოვლენებზე ამერიკასა და მსოფლიოში“ [В. Мисеев, 2002:5].

რუსი თეორეტიკოსი ლაზუტინა წერს: „დავიცვათ ხალხის უფლება, რომ იცოდნენ სიმართლე, თანადროულად მივაწოდოთ მათ მაქსიმალურად ობიექტური და სამართლიანი ინფორმაცია რეალობაზე, ზუსტად გავმიჯნოთ შეტყობინება შეხედულებისაგან, ხელი არ შევეშალოთ საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი მონაცემების გავრცელებას“ [В. И. Лазутина, 2003:215].

მსგავსი ტენდენცია იკვეთება ვისკონსინ-მშკომის უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის პროფესორის, ამერიკელი რედაქტორის ვინსენტ ფილაკის წიგნიდან „კონვენციური ჟურნალისტიკა“, სადაც ავტორი მიუთითებს: „ჟურნალისტებს შეუძლიათ აღმოფხვრან უარყოფითი საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები სიზუსტის, გამჭვირვალობისა და სამართლიანობის პრინციპების დაცვით. ანონიმური წყაროები უნდა გამოიყენონ მხოლოდ სხვა უკიდურეს შემთხვევებში, როცა სხვა გზით ვერ მოხერხდება ინფორმაციის მოპოვება“ [ვ. ფ. ფილაკი, 2023:245]

იმ ფილოსოფიური შეხედულებით, რომელსაც მისურის უნივერსიტეტის პროფესორი ჯონ მერილი ავითარებს, ჭეშმარიტება ჟურნალისტიკაში 5 საფეხურს მოიცავს და ამათგან ჟურნალისტს მხოლოდ 3 მათგანის აღქმა შეუძლია. ეს დონეებია: პოტენციური ჭეშმარიტება, შეკოწოწებული და აღქმული სიმართლე [J. Merrill, 1997:23].

ჭეშმარიტების პირველი დონეა ტრანსცენდენტრალური ჭეშმარიტება. არც ერთ გონიერ არსებას არ შეუძლია ამ დონემდე ამაღლება, რადგან ის ჰუმანური არსების ცნობიერების

მიღმა. ეს არის ჭეშმარიტება თავისი ყოვლისმომცველი ბუნებით, ანუ უფალი ღმერთი. მეორე დონე ჭეშმარიტებისა არის პოტენციური ჭეშმარიტება, რომელიც შედგება ტრანსცენდენტრალური ჭეშმარიტების ცალკეული ასპექტებისაგან და მისი აღქმა ადამიანს შეუძლია. ასევე შეუძლია დაუქვემდებაროს ის კვლევა-ძიებას. მასში ბოლომდე ჩაწვდომა კი ჟურნალისტს მაინც არ ძალუძს. მესამე დონე არის შეკოწიწებული სიმართლე - ეს არის პოტენციური სიმართლის ნაწილი, ეს არის ნაწილი ჭეშმარიტებისა, რომელსაც ჟურნალისტი დებულობს (მიაღწევს, გრძნობს), რაც გადმოიცემა კიდეცაა შენიშვნებში, დიქტოფონში ან ფირზე. ესაა მშრალი, გაუმალაშინებელი, დაუმუშავებელი მასალა ამბისათვის. გადმოცემული ჭეშმარიტება - ესაა იმ შეგროვებული ჭეშმარიტების ნაწილი, რომელსაც ჟურნალისტი ფაქტიურად გადმოსცემს. ეს არის ჭეშმარიტების ის ფორმა, რომელიც მზა პროდუქციის სახით მიეწოდება ინფორმაციის მომხმარებელს. ამ სიმართლის გაკონტროლება შედის ჟურნალისტის კომპეტენციაში. რამდენად პროფესიონალია რეპორტიორი, იმდენად კარგად გადმოსცემს იგი სიმართლის დიდ ნაწილს. მეხუთე დონე ჭეშმარიტებისა არის აუდიტორიის მიერ აღქმული სიმართლე, რომელიც არ ექვემდებარება რეპორტიორის კონტროლს, რადგან წარმოადგენს სიმართლის იმ ნაწილს, ან მთელ სიმართლეს, რომელსაც აღიქვამს ინფორმაციის მიმღები, ეს კი დამოკიდებულია მის ინტელექტუალურ შესაძლებლობებზე.

ფილოსოფოსთა ანალიზი საჭიროებს ახსნა-განმარტებას. სრული ჭეშმარიტება არის ის, რომ მთელი ჭეშმარიტების აღქმა ჟურნალისტს არ შეუძლია. ამისთვის არსებობს ორი მკაფიო ლოგიკური მიზეზი: ოპერატიულობისა და ლაკონურობის ფაქტორი. ჟურნალისტს შეუძლია იყოს მოვლენათა ეპიცენტრში, მაგრამ მას არ შეუძლია გააშუქოს იგი მისი მოხდენისთანავე, დინამიკაში. „სარკისებური გამომსახველობა, ზუსტი ასლი, უტყუარი, შეიძლება (ჰიპოთეტიურად) მდგომარეობს სწორედ იმ მოკლე დროის მონაკვეთზე, როცა ხდება მოვლენა, „დგება ფაქტი“. მაგრამ ეს არის დაუჯერებელი, ასეთი გამოხმაურება უბრალოდ, არ არსებობს, ჟურნალისტი ყოველთვის წერს ან იტყობინება „შემდგომ“, რამდენიმე დროის შემდგომ. დილის გაზეთები იქმნება წინა დღის მოვლენებზე. ყოველკვირეულები ათავსებენ წინა კვირის მოვლენათა მიმოხილვას ცინცხალი ინფორმაციების გვერდიგვერდ [M. II. Шостак, 2003:16-18].

სიმართლისმთქმელობა ის უმთავრესი ღირებულებაა, ის უმთავრესი ფუნდამენტია, რომელზედაც ჟურნალისტიკის პირამიდა უნდა აიგოს.

ლიტერატურა:

1. ვ.ფ. ფილაკი, „კონვერგენტული ჟურნალიტიკა: შესავალი, წერა და პროდიუსირება მედიაში“, გამომცემლობა „ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“, ბათუმი, 2023. 245 გვ.
2. ჯიქია ნ., რეცენზია - ანტიკური ჟურნალისტური ჟანრის ჭრილში, ჰუმანიტარულ და პედაგოგიკურ მეცნიერებათ განვითარების ფონდის სამეცნიერო რეფერირებადი ჟურნალი „ენა და კულტურა“, # 28, 2021, გვ.172-176.
3. ჯიქია ნ., კორესპოდენცია და ინფორმაციული შენიშვნა (შეპირისპირებითი დახასიათება), ჰუმანიტარულ და პედაგოგიკურ მეცნიერებათ განვითარების ფონდის სამეცნიერო რეფერირებადი ჟურნალი „ენა და კულტურა“, # 25, 2021, გვ. 200-203.
4. В. И. Лазутина, „Творческие Основы Журналистской Деятельности“ Аспект-ПРЕСС ,Москва 2003 (215);
5. В. Мисеев, „Журналистика и Журналисты“, Киев, ДАКОР, 2002 (65);
6. J. Merrill, “Philosophical foundations to journalistic ethics, Columbia, University of missouri, Pluto Press, 1997., გვ. 23
7. М. И. Шостак, „ Репортер – Професионализм и Этика“, 2003, Москва Изд. Рип-Холдинг, გვ. 16-18

Natia Jikia, Nunu Charkviani

Akaki Tsereteli State university

The Principle of Truthfulness in Journalism

Abstract

Truth and truth are located on different planes in the journalistic field, the truth is a part of the poetic truth, which unfolds in its entirety in front of the journalist. It depends on the journalist's personal perception and intuition, professional sense of smell, how he will provide is with the potential truth, how and in what way he will touch it, what facts he will choose for illustration, and how perceptible the truth he conveys will be. This is already a field of pure professional creativity, journalistic art.

Truth – this is one of the postulates in journalistic work. In all the literature surrounding journalistic ethics, truth is a topic that is always emphasized and constantly at the center of attention. However, there are two sides to the coin, and it must be said that there are journalists who do not take responsibility for being faithful to the truth. Precisely, in order to avoid this tendency and for journalism to serve the truth, the world's associations of journalists, Unions, private editorial offices, or state-subsidized news media consider the service of truth as the main requirement of their ethical code. Is the truth equal to the truth? What do we collectively mean by this term? Can a story necessarily

be true if the facts constituting an event are true and fit to be true? Can a journalist, to convey the truth, as a court witness? Does the journalistic journalist ignore the name of the source in the text, his identity? Does he quote out of context, does he paraphrase evidence? Is this the correct quote? Does it belong to the truth what has already been said? Or does he also tell us what was not said? Is the truth the whole truth or part of the truth? Is there truth behind the facts? Can a journalist tell the truth, the whole truth and nothing but the truth, as a court witness? – These are all the issues that interest us as scientific researches.

რეცენზენტი: პროფესორი პეტრე ჟოლნეროვიჩი